

id faciat, non vult excludere lætitiam Natalis. Et in hanc partem inclinat Azor, 4, tom. 1, lib. 11, c. 20; et Jacob Zœchus, in tract. de Jejuniis, num. 76.

7. Mihi videtur res satis dubia, et ideo cum votum sit certum, et jus commune magis illi faveat, tuiorem partem esse sequendam. Claritatis vero gratia, aliqua in particulari adverto. Primum, distinguendum esse de voto abstinenti a carnibus, vel de voto jejunandi; item de voto quasi continuo totius temporis, vel de sexta feria in speciali; et de perpetuo voto vel temporali. Qui ergo vovet nunquam comedere carnes, sine dubio illum etiam diem comprehendit, ut bene dicit Panormitanus, quia plane movetur ex aliqua superiori et generali ratione, et quia in hoc sensu solent talia vota vel statuta fieri. Si autem vovit abstineri a carnibus sextis feriis, consideranda est occasio: nam si id vovit, quia solebat frangere abstinentiam illam, ad se corrigendum, vel quia versabatur inter haereticos, ut sese in observatione ecclesiastica confirmaret, sic recte interpretabimur, solum vovisse abstinentiam illam, ad se corrigendum, prout observatur communiter ab Ecclesia, quia ad hoc tantum dicit intentio. Quamvis oppositum doceat Abbas in illo casu, *quia alias (inquit) votum esset inutile*; sed hoc non sequitur, ut ex dictis constat. Si tamen sine aliqua speciali occasione hoc vovit solum ex devotione, vel alia simili, videtur voluisse obligare se simpliciter, et sine exceptione, et ad hoc maxime emisso votum.

8. *Auctoris judicium in hoc dubio.*—Quando autem votum est de jejunio, si esset de perpetuo, et quasi continuo jejunio, idem dicendum esset propter eamdem rationem. Item si sit de solis sextis feriis, tamen sit absolute prota vita perpetuum, etiam videtur comprehendere omnes sine exceptione. Nam illa circumstantia non adeo immutat jejunium, ut faciat casum speciale. Quod videtur supponi in dicto capite ultimo, nam excipit vota, et statuta regularia; intelligit autem de statutis, non solum quæ prohibent in universum usum carnium, nec solum de his quæ specialiter disponunt ut in illo casu jejunetur, sed quæ simpliciter disponunt ut omnibus sextis feriis jejunetur, ut omnes exponunt. Ergo eodem modo intelligit alteram partem de voto, et non judicat de illo casu, ut de speciali, sed ut comprehenso sub generali clausula. Item quando votum est generale de tota vita, jam ibi comprehenditur casus ille, quia necesse est ut durante vita interveniat, neque oportet ut hoc ipsum in speciali cogitetur, quia in nullo voto necessarium hoc est. Denique si votum est pro uno vel pro altero anno, et in eo accedit casus ille omnino impræmeditatus, tunc res est magis dubia, et probabile satis est posse tunc voventem excusari, maxime quando circumstantiae personæ aliquo modo favent; vel saltem dicendum est, et sine scrupulo, posse voventem conformari secundæ sententiae. Ego tamen semper consulerem sequi priorem, ut pote communiorum, et magis juri conformem, ac securiorem.

FINIS LIBRI QUARTI.

INDEX CAPITUM LIBRI QUINTI

DE PECCATIS VOTO EJUSQUE OBLIGATIONI CONTRARIIS.

-
CAP. I. Quando et quam graviter pec-	di votum, et an possit esse veniale.
cetur vovendo modo indebito.	
CAP. II. Quale peccatum sit vovere ma-	CAP. V. An violatio voti sit gravis,
teriam Deo indignam.	quæ fit per plures actus leves ex parte
CAP. III. An agere contra voti obliga-	materiæ.
tionem sit peccatum, et quam habeat	CAP. VI. Quibus modis violetur votum,
malitiam.	et quando hæc peccata multiplicentur.
CAP. IV. De gravitate peccati violan-	CAP. VII. An pœnitere de voto facto sit
	peccatum contra votum.
-

LIBER QUINTUS

DE VITIIS SEU PECCATIS

VOTO EJUSQUE OBLIGATIONI CONTRARIIS.

Quibus modis peccetur contra votum.—*Quæ* requirantur ad honestatem voti.—Explicuimus omnia, quæ ad intelligendam voti naturam et obligationem necessaria visa sunt; nunc oportet ut de peccatis voto contrariis disseramus; hoc enim necessarium est ad perfectionem doctrinæ moralis: nam, licet fere omnia superioribus libris tractata moralia sint, tamen non satis applicantur ad mores, nisi modi peccandi in tali materia in particulari tradantur. Et ideo hæc consulto separatim tractanda reservavimus, ut distinctius et facilius comprehendantur, et usui esse possint. Optimoque ordine in hunc locum cadit hæc disputatio,

priusquam de modis, quibus vota auferuntur, tractemus, quia voti ablato ad hoc ordinatur, ut culpa et peccatum in illo non observando excusetur. Duobus autem modis, in genere loquendo, peccari potest circa votum, scilicet, vel male vovendo, vel violando votum, quia duplex intelligitur in voto obligatio: una, quasi antecedens ipsum votum, et obligans ut debito modo fiat; alia, ex voto ipso resultans, ut impleatur. Contra priorem peccari potest in voto faciendo; contra posteriorem, contra votum jam factum. Et de utroque modo peccandi dicendum est. Ad honestatem autem voti duo requiruntur, scilicet, modus fidelis et

prudens vovendi, et materia debita, et ita possumus duos modos peccandi in vovendo considerare, qui faciles sunt ex dictis, et ideo illos prius breviter expediemus; postea circa proprias votorum transgressiones immorabimur.

CAPUT I.

QUANDO ET QUAM GRAVITER PECCETUR IN VOVENDO MODO INDEBITO.

1. In modo emittendi votum, aliquid requiritur ex parte intellectus, et aliquid ex parte voluntatis, et ob utriusque defectum potest peccari in vovendo, et ita variis modis potest in hoc peccari, licet non aequa graviter, quod per sequentes assertiones breviter explicabitur.

2. *Prima assertio: vovere temere et sine debita consideratione aliquod peccatum est.* — Dico primo: vovere temere et sine debita consideratione, ac deliberatione intellectus, aliquod peccatum est, raro autem erit mortale, nisi ratione aliquis gravis et moralis periculi, cui homo se exponit. Prior pars supponitur ab auctoribus, quorum aliqui requirunt exactam et accuratam considerationem, ut votum obliget; alii requirunt illam saltem ut debito modo fiat. Ratio autem est, quia votum est gravissimus actus religionis, et gravem inducit obligationem; ergo postulat prudentiam et magnam considerationem, ut recte fiat; ergo temere vovere non fit sine culpa. Confirmatur primo: quia vota temeraria, qua facilitate fiunt, eadem violentur; ergo non ita fiunt sine aliqua culpa. Confirmatur secundo: quia temere jurare peccatum est, ut supra vidimus; ergo et temere vovere. Ut autem altera pars et tota assertio comprehendatur, advero, si tanta sit indeliberatio in vovendo, ut excludat usum libertatis completum et humanum, tunc non fieri votum validum juxta supra dicta, et ita non peccari tunc in emissione veri voti; nihilominus tamen illam voti invalidi prolationem non esse sine aliqua culpa ex parte actus; quia nomen Dei frustra, et in vanum, ac subinde irreverenter assumitur; culpa autem illa non poterit esse mortalis, quia, ut supponitur, deest libertas ad mortale peccatum sufficiens; erit ergo venialis, et tanta potest esse inadvertentia, ut omnem culpam excusat.

3. *De qua deliberatione hic sit sermo.* — *Vovere sine debita consideratione ordinarie venialis culpa est.* — *Quando sit peccatum mortale*

vovere sine debita consideratione. — Conclusio vero maxime intelligitur, quando non deest advertentia sufficiens ad valorem voti, tamen intra gradum illum parum est considerata; et tunc culpa consistit in nimia præcipitatione voluntatis (ut sic dicam), quamvis sit libera. Non est autem facile gradum et mensuram hujus culpæ præfigere, quia pendet ex circumstantia personæ, gravitate negotii, et similibus conditionibus. Dico tamen ordinarie hunc lapsum esse veniale; tum quia ipsem defectus majoris advertentiae ordinarie non cogitatur, nec advertitur; tum etiam quia cum votum et intentio ejus de se sint bona, ille defectus prudentiae videtur esse per excessum in affectu ad tale bonum, qui valde excusabilis est. Unde per hoc non fit gravis injuria Deo per se loquendo, nec religioni; erit ergo venialis culpa. Aliquando vero propter talem præcipitationem homo se exponit periculo vovendi aut illicita, aut impossibilia, vel mutandi postea facile voluntatem, et non implendi votum; et tunc dico ratione periculi posse votum esse peccatum mortale, si periculum advertatur, vel facile aderti possit, ut contingit, quando homo expertus est, ex tali facilitate vovendi similia incommoda solere incurrire; tunc enim voluntarie se exponendo illi periculo, peribit in illo.

4. *Secunda assertio: vovere fidei, vel quoad substantiam, vel quoad obligationem voti, peccatum est, non tamen mortale, per se loquendo.* — Dico secundo: vovere fidei in substantia voti, id est, in ordine ad ipsam voti obligationem et subsistentiam, atque adeo sine animo vovendi aut se obligandi, peccatum est, non tamen est mortale, per se loquendo, id est, secluso contemptu, scando, injustitia, et aliis accidentalibus incommodis. Prior pars per se clara est; tum quia talis fictio non fit sine aliquo mendacio; tum etiam quia ibi nomen Dei in vanum assumitur: sic enim iuramentum cum simili fictione prolatum peccatum esse, supra ostensum est. De posteriori autem parte dubitare quis potest, quia illa fictio non videtur esse sine gravi irreverentia Dei, juxta illud: *Dispicet ei infidelis et stulta promissio.* Nam votum sic factum contra fidelitatem esse videtur, et satis stultum. Nihilominus vera est etiam illa pars, quam supponunt Soto et Victoria, et Angles, capite sequenti referendi.

5. Et ratio est, quia votum non potest esse sic fictum respectu Dei, sed tantum respectu hominum; ergo per illud nec Deo fit gravis irre-

verentia, nec hominibus gravis injuria, per se loquendo; ergo non est, per se loquendo, peccatum mortale. Antecedens declaratur, quia cum substantia voti consistat in actu interno, quem Deus intuetur, si fit, vel videt parentiam ejus, si revera non fit, nemo potest esse tam stultus, ut intendat fingere votum respectu Dei; nam hoc esset intendere Deum decipere, quod sine manifesto errore et heresi cogitari non potest: si quis autem illo errore laboraret, gravissime peccaret, illum profitendo; illa vero est circumstantia alterius rationis a fictione, de qua nunc tractamus. Igitur votum non fungitur respectu Dei, sed respectu hominum. Jam igitur probatur consequentia quoad priorem partem, quia nolle vovere per se non est peccatum; ergo velle proferre verba vovendi cum nolitione vovendi, non est gravis injuria Dei, quia per talem abusum talium verborum non violatur fidelitas erga Deum, quia ubi non est missio, nec infidelitas reperitur; nec decipitur Deus etiam ex intentione et affectu votantis, ut ostensum est; neque fit aliquid directe contra aliquod divinum attributum; solum ergo est vanus quidam et fictus usus nominis Dei, qui per se non continet gravem injuriam. Et confirmari potest haec pars ex his, quae de juramento missorio et ficto diximus superiori tractatu, lib. 3, cap. 17, ubi ostendimus, si Deus nou afferatur exterius, ut testis mendacii (nam in hoc specialis cernitur deformitas propter pravum usum iuramenti cum fictione jurandi), non peccari mortaliter; idem ergo erit in voto; nam est eadem ratio, quia per hanc fictionem nulla falsitas Deo tribuitur, nec alia gravis injuria irrogatur.

6. *Vovere fidei quando sit peccatum mortale?* — Altera vero pars illius consequentis facile probatur, quia mendacium illud inclusum in tali fictione per se non est perniciosum respectu hominum, sed potest esse vanum mendacium, aut officiosum. Ut si quis fidei voveat ad evadendam violentiam cogentium ad vovendum, aut si quis inventus in adulterio fidei voveat religionem ut dimittatur. Si autem contingat talem fictionem fieri cum detrimento proximi, erit grave peccatum contra justitiam; sed illam vocamus malitiam per accidens, ut revera est respectu virtutis religionis, quam respicit votum. Idemque est de malitia scandali aut contemptus, ut per se constat. Aliquando etiam potest adjungi malitia mortalism ex parte materie voti, ut capite sequenti dicam; tamen illa est per accidens ad malitiam fictionis, de quam nunc tractamus,

etiamsi utraque sit contra religionem. Denique advero, potissimum accidere mortalem malitiam in hoc genere fictionis in votis solemnibus, vel quæ fiunt in assumptione status religiosi, quia in ea fictione magna fit injuria religioni, et consequenter etiam Deo et Ecclesiæ, et vix separari potest gravissimum scandalum. Ad quid vero postea teneatur qui sic finxit, dicemus in materia de statu religionis; nam in cæteris votis simplicibus talis fictio nullam obligationem postea relinquit, nisi cœendi scandalum, et proximi injuriam.

7. *Tertia assertio: vovere sine proposito servandi votum, vere et ex animo factum, mortale peccatum est ex suo genere.* — Dico tertio: vovere fidei quoad executionem voti, id est, sine proposito servandi votum vere et ex animo factum quoad substantiam ejus, peccatum est mortale ex suo genere. Hæc assertio communis est. Et probatur, quia non implere votum est peccatum mortale ex suo genere; ergo propositum non implendi est mortale peccatum ex objecto suo; ergo vovere cum tali proposito est peccatum ejusdem generis. Non intelligo tamen ibi esse duo peccata, sed unum, quia in voto illo sic facto una est malitia, quæ tota derivatur ab illo proposito. An vero tale peccatum possit esse veniale ex levitate materie, pendet ex alia quæstione de transgressione voti, quam infra tractabimus. Qualis enim fuerit transgressione voti in materia levi, tale erit propositum illius. Videtur autem pecuniaris deformitas addi, quando simul conjungitur vera missio cum proposito non implendi, quia videtur magis directe ac formaliter contumeli Deus, ad quem directe votum dirigitur, et quem latere non potest animus votantis. Sed nihilominus, secluso contemptu formalis, non erit tale votum peccatum mortale, si ex parte materie transgression non sit futura peccatum mortale. Quia quod propositum illud simul concipiatur cum ipso voto, vel postea, non multum auget gravitatem, et ille modulus vovendi potest oriri non ex contemptu, sed ex inconsideratione aliqua cum alio affectu vel passione. Denique aliqui limitant hanc assertiōnē, quando materia voti est peccaminosa, etiamsi peccatum mortale sit, de quo dicam in capite sequenti.

8. *Quarta assertio: vovere propter pravum finem est peccatum contra religionem.* — Dico quarto: vovere propter pravum finem peccatum est contra religionem. Conclusio intelligitur de fine voti, non de fine materie, juxta distinctionem supra datam; nam quando vo-

tum fit de actione propter pravum finem intenta seu exercenda, tunc relatio voti ad finem est materia voti, et ita pertinet ad modum peccandi declarandum capite sequenti. Hic ergo sermo est, quando votum ipsum fit ex pravo motivo; et ita evidens est assertio, quia prava intentio corrumpit actum de se bonum, et illum malum reddit, ut ex 1. 2 suppono; idem ergo est in actu vovendi. Insurgit vero quæstio, an tunc in illo voto duplex sit malitia, una illius speciei, cuius est pravus finis; alia contra voti religionem. Quæ dubitatio licet in omni actu ex genere suo bono, et malo ex pravo fine, locum habeat, speciale rationem dubitandi in præsenti habere videtur propter reverentiam debitam Deo, cui votum fit. Videtur enim esse irreverentia Dei illi aliquid promittere, intendendo pravum finem, et abutendo voto, quod ad ejus cultum referendum est, tanquam medio ad pravum finem consequendum. Et ita profecto censeo esse in tali modo vovendi malitiam irreligiositatis præter malitiam propriam pravæ intentionis, ut vanæ gloriæ, vel ambitionis, aut vitii similis.

9. *Malitia contra religionem, que est in votante pravo fine, venialis est.* — Addo vero illam malitiam, quæ specialiter est contra religionem, veniale videri, etiam si contingat, intentionem talis finis in sua specie esse peccatum mortale. Ut si quis profitetur religionem militarem intentione indigne obtinendi dignitates, vel captandi majorem libertatem, peccabit quidem mortaliter in ea intentione contra justitiam; tamen contra religionem in male vovendo non videtur speciale malitiam mortalem committere specie distinctam, quia supponimus fideliter promittere animo servandi quæ promittit, quæ per se honesta sunt, et honeste postea fieri possunt. Unde prava illa intentio in ordine ad cultum Dei non videatur gravem injuriam continere, nisi contingat pravam intentionem in vovendo esse contrariam obligationi voti, ut si quis, vovendo solemniter castitatem, intenderet habere maiorem libertatem et commoditatem ad luxurianum. Illa enim intentio redundaret in voti infidelitatem animo et proposito conceptam, et ex hac parte esset peccatum mortale, ut jam dictum est. Præcise vero spectatodo habitudinem ad finem pravum, et malitiam irreligiositatis inde resultantem, illa venialis est; actus vero absolute consideratus erit peccatum mortale, aut veniale pro qualitate intentionis. Nam si in fine fuerit gravis turpitudo, erit

peccatum mortale; si levis, erit veniale, ut per se notum est. Poterat autem hic quæri an finis temporalis, et inferioris ordinis, quamvis non malus, sit pravus in ordine ad votum, propter illum emitendum. Sed hoc in lib. 2 satis explicatum est.

CAPUT II.

QUALE PECCATUM SIT VOVERE MATERIAM DEO INDIGNAM?

1. *Semper esse peccatum vorere Deo materiam incapacem obligationis.* — Possumus in hac quæstione generalem regulam constituere, semper esse peccatum vorere Deo materiam incapacem obligationis voti, nisi inadvertentia vel ignorantia excusat. Probatur primo, quia actus ille est imprudens et irrationalis, quia ut minimum est otiosus et inutilis. Secundo, est contra reverentiam Deo debitam, quia offertur ei aliquid quod ei placere non potest, quod est illi quodammodo illudere. Tertio, censeri potest, tale votum superstitiosus cultus; nam per illud res inepta ad divinum cultum, ad Deum honorandum usurpatur.

2. *Primum corollarium: peccatum est vorere aliquid quod nequit impleri.* — Ex qua regula sequitur primo, esse peccatum vorere aliquid quod impleri non potest. Sumitur ex D. Thoma, d. q. 88, art. 2, quatenus dicit stultum esse vorere id, quod est necessarium esse vel non esse. Quod enim impleri non potest, necessarium est non esse, ac subinde impossibile est esse; ergo stulte voretur; ergo non sine peccato voretur. Idem sumitur ex eod., q. 89, art. 7, ubi docet esse peccatum jurare facere aliquid, quod previdetur fieri non posse; eadem autem ratio est de voto. Tradunt etiam Navar., c. 12, n. 38; et Angel., *Votum*, 2, n. 9. Ratio clara est ex proposita regula, et rationes pro illa factæ possunt hic applicari.

3. *Veniale esse vorere quod nequit impleri, si votum fiat bona fide.* — Sed hoc peccatum mortale est aut veniale? Navarrus enim supra abstracte loquitur, et rem amplius non declarat; Angelus autem dicit esse peccatum mortale, nisi ignorantia seu existimatio de potestate implendi excusat, vel nisi aliqua conditio possibilis subintelligatur, qua subsistente, votum servari posset; nam, licet postea non subsistat, et ideo votum impleri non possit, votum ipsum potuit fieri sine peccato, vel

nullo, si probabilis fuit existimatio; vel saltem sine mortali, si imprudenter factum est votum. Dico tamen, si bona fide quis voeat, et sub ratione ac intentione honesta, raro in hoc committi peccatum mortale. Quia fieri non potest ut quis ex animo voeat facere, quod scit non posse facere. In quo est notanda differentia inter votum, et juramentum; nam facile potest quis jurare ex animo, et ex absoluta intentione jurandi, quamvis sciat sibi non fore possibile id facere, quia potest quis scienter jurare falsum; nam velle sic jurare, non est velle aliquid impossibile. Non sic autem est de voto, quia non potest quis efficaciter velle facere impossibile, aut se obligare ad impossibile; et ideo non potest vere et ex animo vorere id, quod novit esse impossibile. Unde si sic voeat, erit fictum votum, et sine animo se obligandi, quæ est culpa alterius rationis, de qua supra dictum est. Solum ergo accidere potest ut aliquis sic voeat cogitans sibi esse possibile, quod re vera non est, et tunc quamvis hæc cogitatio sit ex levitate animi concepta vel ex ignorantia voluntaria, non videtur gravis malitia, quando alioquin bona est intentio; quia ille error non videtur redundare in gravem Dei injuriam, nec in detrimentum proximi. Et ideo nisi interveniat contemptus vel scandalum, aut periculum alterius documenti, non videtur hæc esse materia peccati mortalis.

4. *Secundum corollarium: vorere actum moraliter malum, peccatum est.* — *Objectio.* — *Solutio.* — Secundo sequitur esse peccatum vorere aliquem actum moraliter malum. Probatur ex regula posita, et rationibus ejus. Et ita in hoc convenient omnes. Intelligitur autem, quando id voretur cognita malitia actus: nam si actus putetur honestus, jam votum ex intentione vorantis non est de turpi, sed de honesta. Et quamvis materialiter sit de re prava, excusari poterit ratione ignorantiae, vel omnino, si ignorantia sit probabilis aut naturalis inadvertentia, vel saltem quoad gravitatem mortalem propter rationem proxime factam, nisi temere procedatur ad executionem actus mali promissi sine majori examine et diligentia; nam tunc crescat peccatum juxta gravitatem actus, ut mox explocabimus. Dices: quomodo potest quis ex animo velle vorere id quod scit esse malum, nam in ordine ad voti obligationem tam impossibile est objectum pravum, quam quod absolute est impossibile? Respondetur: ubi est impossibilitas facti, et illa cognoscitur,

simpliciter est impossibile velle efficaciter illud promittere intentione se obligandi; at vero ubi tantum est malitia facti, etiamsi cognoscatur, potest factum promitti absoluta intentione, quia opus malum potest absoluta voluntate intendi, et similiter obligatio ejus, ut patet de promissione ad hominem facta. Multi autem sunt adeo stolidi, ut non distinguant inter Deum et homines, et ideo ita promittunt Deo malum opus, ac si homini promitterent; qui etiam cogitare possunt posse de facto se obligare tali promissione, et maxime si apparent bona intentione tale opus malum promittant.

5. *Quam grave sit actum moraliter malum vorere.* — Superest vero explicandum quanta sit hujus peccati gravitas. In quo distinguendum est an votum fiat de peccato mortali committendo, vel de veniali. De primo, fatentur omnes esse peccatum mortale speciale contra religionem, illud vorere. Probatur, quia illa non est promissio, sed gravis comminatio, quæ Deo fit, ut ait divus Thomas, dicto articulo secundo. Nam promissio est de aliquo bono ejus, cui fit; comminatio autem est de malo; peccatum autem mortale non est bonum Dei, sed magna injuria; ergo vorere Deo tale peccatum, est comminari illi gravem injuriam, quæ comminatio non minor injuria est. Secundo, quia si tale votum ut promissio spectetur, continet aliunde majorem injuriam; nam promittens eo ipso profitetur gratum esse promissario id quod illi promittit; ergo qui sic voret, profitetur placere Deo peccatum mortale; hæc autem grandis blasphemia est. Tertio, qui sic promittit, vel habet animum implendi, et sic jam peccat mortaliter, non solum quia habet propositum peccandi mortaliter, sed etiam quia illud habet tanquam necessarium ad bene vovendum Deo. Et sic qui promittit Deo vindicari de inimico, occidendo illum, et cum tali intentione, malitiam gravem homicidii et irreligiositatis committit. At si voreat sine intentione faciendi, excusatur quidem ab homicidio; nihilominus tamen non excusatur a culpa ex suo genere gravi. Quanquam oppositum doceat Angl., q. de Voto, art. 1, dist. 11, cap. 1, ubi ex sententia Viet. (ut ipse refert), ait non peccare mortaliter eum, qui sic voret sine proposito implendi, quia voluntatem peccandi non habet, sed venialiter tantum, quia tale votum est otiosum. Sed illa ratio solum probat illud peccatum non esse mortale in propria materia actus promissi. At contra religionem vide-